

שמעתא עמיקתא

גליון תכ"ז | הודש ניסן - תש"פ | קהילת הניכי הישיבות | מרות ב'

הלכות מצויות בשעת מגיפה (ב)

עקב התפשטות נגיף הקורונה

תפילה וקריאת התורה במקום שיש חשש מפנייה בקריאתו

אע"פ שיש להשתדל להתפלל בבחי"ג עם הצבור [שו"ע סי' צ סעי' טו], מ"מ מי שאין בידו להתפלל במנון מחמת חשש הדבקות יתפלל ביחידות. [דהרי מצונו ביד אליהו (סי' ד"ה ומלשון) שפסק שבמקום הפסד ממון אינו מחויב להתפלל בצבור, דאין זה אלא הידור מצוה ועיי' אמרו בלשון "ישתדל" להתפלל עם הצבור. ועיי'ש בבבא"ב יתפלל בביתו ולא בבחב"ט כיון שאסור לקדים תפלתו לתפלת הצבור, אא"כ גלוי לכל ונראה שחמת האונס מתפלל ביחודי דבכה"ג דעיי' שיתפלל בכה"כ. והביאו מה"ב (סי' צ ס"ק כט), ולפי"ז בחשש חולי וק"וי חשש סכנה שא"י להתפלל בצבור. ועיי' מה"ב בשמעתא עמיקתא גליון קמ"ד]. וכן במקומות שאסור להתפלל בצבור במקום אחד מחמת הוראות הרשויות ע"מ למנוע התקהלות חייב להשמע על הוראות אף עליו להתפלל במקומות כאלו. [עיי' בשמעתא עמיקתא גליונות תכ"ג ותכ"ט, וכן מצד השבחי"ל (ח"י סי' כ.) ומ"מ נ"ר בשו"ע (סי' סב) שבבבל עתה שיש ביטול הרבה תפלות יש לשמור צירוף עשרה דרך מרפפות (צירוף ע"י ראייה)]

עקב הוראות הרשויות לעת עתה לא ניתן לקיים מנינים ברשות אחת, אולם יש לנתן עצה ע"מ לא לבטל תפלה בצבור, להתפלל לא אחד ברשותו ולהצטרף למנון ע"י שרואים אתה את השני, כגון דרך מרפפות. וזה מועיל אף אם יש מחיצה המפרידה ביניהם. [כן שמענו מהשו"ע (סי' נה סעי' יד), וכת' מה"ב (סי' ג) דמועיל כי רואין דא"י. ועיי' בפמ"ג שכת' שמענו מהשו"ע בסעי' י"ז, ו"ח ו"י"ט הי"פ כ"ה מ"ה מ"י"א ור"א ור"א אלא בהכנ"ט כיון שאסור לקדים תפלתו לתפלת הצבור, אא"כ דל"ל דלא סגי בה"ה וק"וי חשש שמצטרף דרך החלוק רק אם מכניס אותם (ור"ב). והכפמ"ג כבר נקטן כן הרמ"ב (סי' ט) והמטה ווסף (ח"י סי' יג). ועיי' בפמ"ג דהבא קיל גזימון, דהתם אף בבית אחד א' בעינת רואין זה את זה, וכאן בחדר א' א"צ רואין דא"י. וכן נקט המחב"ר (אות יא) להקל בשעה"ד דומה למצבנו עתה, עיי"ש. והביאו מהשו"ע (סי' ט). וה"מ"ב ב"סי' ק"ה סתם דמתי רואים, וב"סי' ק"ה כ"ה דאם אפשר בנקל להחמיר יעשה כן. ונגיף ונעילות או בבתיים אחי החלוק מצטרפין בראים. ועיי' שבהע"נ (סי' קצה אות ה) לענין זימון, שמשמע שדוקא ב' קבוצות מצטרפות ע"י המנון. אולם י"ל לענין תפלה בצבור מצטרפים בכל גוונא, כי השעה"ה כת' הני"ל את כל כמשמעות הו"ר תפלה בצבור קילא טפי, דעיי' בבחי"ל (סי' קצה) שהביא מה' לענין זימון דמתי רואין אלו את אלו וכל שעות חבורות שלא היה בכל חבורה כדי זימון רואים מצטרפות להוציא א' את חברתה בקצתן רואין דא"י. ועיי' מה"ב (ח"י סי' י"ז), אולם לענין תפלה בצבור לא מצונו אלא צירוף שיהיה בכל חבורה עשרה כמ"ל. וכעין זה נתייב בבחי"ל (סי' נה סעי' ח ד"ה ה"א). וכן שמענו שהמחמיר בסי' נ"ה ובלא"ה דעת האור שמ"ל בברכות פ"ה הי"ב) דלא כהשעה"נ. ויש לדון בדינים אלו דבעינן ראייה, באופנים שרואים את השני רק כשעומד או מוציא את ראשו לחוץ וכדו' אם חשיב רואים אף לפני עושה פעולה זו, ד"ל דכיון שמבידו לעשותה חשיב רואה. ועיי' להתפלה (כ"ל נה אות ה) שממרו דלענין שינוי מקום בברכות הנתה"ג בבחי"ג חשיב רואה רואה מקומו, וצ"ע צירוף להתפלה בצבור.]

לשמע חזרת הש"ץ וקדושה דרך טלפון, רם קול, שידור חי וכדו'
מי שאין בידו להתפלל במנון לכתחלה יתפלל בשעה שהצבור מתפלל [רמ"א (סי' א)], ואם בידו לשמוע קדושה וקדושה דרך הטלפון, רם קול בשידור חי, טוב שיעשה כן ויכוון לצאת ל"ח קדושה וכדו' מדין שומע בעונה. [נדע"ך שידורי לש"ץ שיכוין להוציא דבדיקנות כוונת שומע ומשמע]. והעונה אמן על הברכות ששומע בדרך זו יש לו על מי לסמוך. [עיי' במח"ש (ח"י סי' ט) דס"ל דאין לענות אמן בבחי"ג. וכן נקט במוע"ז וזמנים (ח"י סי' קה). אולם האג"מ (ח"י סי' א אות ד) פסק שיש לענות אמן מספיק. ועיי' בבאר משה (ח"י סי' קסו). ועיי' עוד בבחי"ג לענין שמינת קריאתי בבחי"ג.]

מנינים בשמטות
וכן מבורא בשמטת הקהתי (ח"י סי' סה). ואם אפשר עליהם להחזיר פניהם כלפי הצבור המתפלל ואם לאו יעשה כלפי העם. [עיי' שו"ע (סי' קכח סעי' ז) ומ"ב (סי' לו)].

טבילת עזרא
הנהוג לטבול טבילת עזרא וחושש משום הדבקות או שאין בידו לטבול, יסמוך על שפרכת נגד לבו ולא ידחק אותם בחיבוק הרובו רק בריחו כד יעשה כשגיבוא המים גם שם. [עיי' בשו"ת צור יעקב (סי' ט) ד"ל שמועיל שפרכת ט' קבין ע"י מקלחת בתנאי שיהי' נוזל בלי הפסק. וכן פסקו החלקת יעקב (י"ד סי' קט) והמנה"י (ח"י סי' ט). אולם דעת החו"י (דעת נוטה הל' קריאתי שיהי' הגה צח) שלא מועיל משום שצורך שפרכה בפנים אם לא א"כ כשיש חורים קטנים. והשגב הלוי (ח"י סי' כד) כת' להקל בהו במקום שא"י לו לטבול. וישע"ר ט' קבין לחו"י (מידות ושעירי תורה) הוא כ- 21.6 ליטר. ולגרי"ח נאה השעיר הוא 12.44 ליטר. והכתבו עוד מזה מבלי יסירה - קדושת הבית]. ומ"מ יראה שסופר סת"פ המדקדק לטבול לפני הכתיבה אם מלקי בימים אלו לשפוח ט' קבין יודע לקונה שלא טבל ממש. [כך הדבר תלוי במ"ח אם מהני ט' קבין בבחי"ג ויש בהו משום הונאה].

קריאת התורה
מלטול ס"ת ממקום למקום לצורך צבור
צבור שאין להם ס"ת או בידם להגיע למקום שיש ס"ת, מותר להביא להם ממקום אחר. אבל שומר הרוציאיים בימים אלו מניינים מצומצמים בבתיים רשאים להביא מהכני"ג ס"ת ע"מ לקרא בצבור. [שו"ע (סי' קלה סעי' יד), בבחי"ל (שם על סעי' יד ד"ה אין) ובית שערם (א"י סי' מה). ועיי' בשמעתא עמיקתא גליון ש"ח]. ואף אם חלק שמעו הקריאה אם יש לפחות ששה שלא שמעו קריאתי. [בבחי"ל (סי' קמג ד"ה בפחות)].

אין להביא ס"ת לצורך יחידים שאינם יכולים להגיע לשמוע הקריאה, פרט לצורך פרשת פרה וזכור. [שו"ע (שם), בבחי"ל (שם) ומ"ב (סי' מו)]. אמנם לצורך אדם חשוב בתורה מותר בשעת צורך להביא ס"ת לצורכו, וטוב לקבוע מקום לס"ת כמבורא בסמוך. [רמ"א (שם) ומ"ב (סי' ט)]. ועיי' בבחי"ל (ד"ה ואם הוא) שצ"ד קצת שמממת עושר חשיב חשוב].

מכין ארון קודש במקום
אם מכינים ארון ומכניסים שם הס"ת יום או יומיים, אין להביא להוציא הס"ת אף לצורך יחיד. [רמ"א (סי' קלה סעי' ד)]. ויש מקילים שאם הכינו מקום לס"ת ואילו לצורך אותו יום בלבד מותר להוציא משם. [מ"מ (סי' כב), א"ר (אות ח), פמ"ג (מ"ו סי' יב) ומהר"ש"ס (דעת תורה שם ד"ה אבל). ועיי' גרוה"ש (אות לב) שהמנהג לידקדק שיקראו בו ג"פ דלא מקרי בקבועות. אולם דעת הגר"ש"א זצ"ל (הליכ"ש תפלה פ"ב אות לח) שאין לנסרה זה יסוד. ודעת האג"מ (י"ד ח"י סי' א אות ג) שיש להשתדל לכתחלה לקרוא יום]. ויש מפורסקי בני סג"ד שאסורים אף כשמכניסים מקום לס"ת. [נכ"ה"ח (אות פ) כי לפי הזוהר יאסור אף להוציא מבחי"ג להכני"ג אף כשמוי"ד ח' מקום אסור].

לכרף על הקריאה מרחוק - מהמרפפות וכדו'
ניתן לסמוך במצב זה שהעולים לתורה ירכבו מריחוק מקום כגון מהמרפפת שם הם מתפללים ויוצאים ד"ח ע"י הבעל קורא מדין שומע בעונה אפילו אינם רואים את הכתב. [עיי' ברמ"א (סי' קלט סעי' ג) ומ"ב (סי' כ"ג)]. וכן פסק הגר"מ שטרנבוך שליט"א במכתב].

שמעית קריאת התורה דרך טלפון, שידור חי וכדו'
מי שאין בידו לשמוע קדושה שחמת שהוא בבידו רחוק, ובידו לשמוע דרך טלפון או שידור חי, טוב להדר לעשות כן. [דאע"פ שאם לא התפלל בצבור לא ח"ל חובה תפלה כמבורא בבחי"ל (סי' קלה ד"ה אין) ובבאי"ן, ועיי' עיי"ש שעכ"פ יש לו מצוה לשמוע, ועיי' ש' מקום להדר ב"ד לשמוע ע"י טלפון וכדו' כי לפי רוב הפוסקים יש לגדד שמועיל, וכן מבורא בשבחי"ל (ח"י סי' פד) ובאג"מ (ח"י סי' קח ח"י"ד קכח), דלא כהפמ"ג (ח"י סי' ט) דס"ל שלא מועיל. ועיי' בשמעתא עמיקתא גליון קמ"ח].

לקרא מתוך חומש (במקום שאין ס"ת)
מקום שאין להם ספר תורה נכון לקרא בחומש בלא ברכה שלא תשכח תורת קריאה. [מ"מ (סי' קמג סי' ט)]. ועיי' בבחי"ל (סי' רפד ד"ה אסור) שהביא מה' אם אחר קריאה כזו בצבור אם מפטירים אחרית.

השלמת פרשיות שלא שמע
אם בטלו שבת א' קריאת הפרשה בצבור, לשבת הבאה קורין אותה פרשה עם פרשה השנייה לאותה שבת והיינו שיקראו כסדר הכתובות בתורה מתחלה של שבת העבר ואח"כ של שבת זו. [רמ"א (סי' קלה סעי' ג) ומ"ב (סי' ח)]. ועיי' בבחי"ל (ד"ה אם) לענין הדין בהו כשטלו הקריאה במיד. ועיי"ש במ"ב (סי' קה) כי שטלו בשארית ובמחמת הסתלק האונס, אם יש פנאי לקרות כל הסדרה קראו במנחה אחר הדם התחלת התפלה ועלו ז' גברי, ואח"כ יקראו אשרי ובל לציון ויקראו קריאה של מנחה, אבל אם במנחה לא הסתלק האונס לא יקראו בב' או בח' אלא יקראו הפר' של שבת הבא].

עקב הוראות הרשויות לעת עתה לא ניתן לקיים מנינים ברשות אחת, אולם יש לנתן עצה ע"מ לא לבטל תפלה בצבור, להתפלל לא אחד ברשותו ולהצטרף למנון ע"י שרואים אתה את השני, כגון דרך מרפפות. וזה מועיל אף אם יש מחיצה המפרידה ביניהם. [כן שמענו מהשו"ע (סי' נה סעי' יד), וכת' מה"ב (סי' ג) דמועיל כי רואין דא"י. ועיי' בפמ"ג שכת' שמענו מהשו"ע בסעי' י"ז, ו"ח ו"י"ט הי"פ כ"ה מ"ה מ"י"א ור"א ור"א אלא בהכנ"ט כיון שאסור לקדים תפלתו לתפלת הצבור, אא"כ דל"ל דלא סגי בה"ה וק"וי חשש שמצטרף דרך החלוק רק אם מכניס אותם (ור"ב). והכפמ"ג כבר נקטן כן הרמ"ב (סי' ט) והמטה ווסף (ח"י סי' יג). ועיי' בפמ"ג דהבא קיל גזימון, דהתם אף בבית אחד א' בעינת רואין זה את זה, וכאן בחדר א' א"צ רואין דא"י. וכן נקט המחב"ר (אות יא) להקל בשעה"ד דומה למצבנו עתה, עיי"ש. והביאו מהשו"ע (סי' ט). וה"מ"ב ב"סי' ק"ה סתם דמתי רואים, וב"סי' ק"ה כ"ה דאם אפשר בנקל להחמיר יעשה כן. ונגיף ונעילות או בבתיים אחי החלוק מצטרפין בראים. ועיי' שבהע"נ (סי' קצה אות ה) לענין זימון, שמשמע שדוקא ב' קבוצות מצטרפות ע"י המנון. אולם י"ל לענין תפלה בצבור מצטרפים בכל גוונא, כי השעה"ה כת' הני"ל את כל כמשמעות הו"ר תפלה בצבור קילא טפי, דעיי' בבחי"ל (סי' קצה) שהביא מה' לענין זימון דמתי רואין אלו את אלו וכל שעות חבורות שלא היה בכל חבורה כדי זימון רואים מצטרפות להוציא א' את חברתה בקצתן רואין דא"י. ועיי' מה"ב (ח"י סי' י"ז), אולם לענין תפלה בצבור לא מצונו אלא צירוף שיהיה בכל חבורה עשרה כמ"ל. וכעין זה נתייב בבחי"ל (סי' נה סעי' ח ד"ה ה"א). וכן שמענו שהמחמיר בסי' נ"ה ובלא"ה דעת האור שמ"ל בברכות פ"ה הי"ב) דלא כהשעה"נ. ויש לדון בדינים אלו דבעינן ראייה, באופנים שרואים את השני רק כשעומד או מוציא את ראשו לחוץ וכדו' אם חשיב רואים אף לפני עושה פעולה זו, ד"ל דכיון שמבידו לעשותה חשיב רואה. ועיי' להתפלה (כ"ל נה אות ה) שממרו דלענין שינוי מקום בברכות הנתה"ג בבחי"ג חשיב רואה רואה מקומו, וצ"ע צירוף להתפלה בצבור.]

לשמע חזרת הש"ץ וקדושה דרך טלפון, רם קול, שידור חי וכדו'
מי שאין בידו להתפלל במנון לכתחלה יתפלל בשעה שהצבור מתפלל [רמ"א (סי' א)], ואם בידו לשמוע קדושה וקדושה דרך הטלפון, רם קול בשידור חי, טוב שיעשה כן ויכוון לצאת ל"ח קדושה וכדו' מדין שומע בעונה. [נדע"ך שידורי לש"ץ שיכוין להוציא דבדיקנות כוונת שומע ומשמע]. והעונה אמן על הברכות ששומע בדרך זו יש לו על מי לסמוך. [עיי' במח"ש (ח"י סי' ט) דס"ל דאין לענות אמן בבחי"ג. וכן נקט במוע"ז וזמנים (ח"י סי' קה). אולם האג"מ (ח"י סי' א אות ד) פסק שיש לענות אמן מספיק. ועיי' בבאר משה (ח"י סי' קסו). ועיי' עוד בבחי"ג לענין שמינת קריאתי בבחי"ג.]

מנינים בשמטות
וכן מבורא בשמטת הקהתי (ח"י סי' סה). ואם אפשר עליהם להחזיר פניהם כלפי הצבור המתפלל ואם לאו יעשה כלפי העם. [עיי' שו"ע (סי' קכח סעי' ז) ומ"ב (סי' לו)].

טבילת עזרא
הנהוג לטבול טבילת עזרא וחושש משום הדבקות או שאין בידו לטבול, יסמוך על שפרכת נגד לבו ולא ידחק אותם בחיבוק הרובו רק בריחו כד יעשה כשגיבוא המים גם שם. [עיי' בשו"ת צור יעקב (סי' ט) ד"ל שמועיל שפרכת ט' קבין ע"י מקלחת בתנאי שיהי' נוזל בלי הפסק. וכן פסקו החלקת יעקב (י"ד סי' קט) והמנה"י (ח"י סי' ט). אולם דעת החו"י (דעת נוטה הל' קריאתי שיהי' הגה צח) שלא מועיל משום שצורך שפרכה בפנים אם לא א"כ כשיש חורים קטנים. והשגב הלוי (ח"י סי' כד) כת' להקל בהו במקום שא"י לו לטבול. וישע"ר ט' קבין לחו"י (מידות ושעירי תורה) הוא כ- 21.6 ליטר. ולגרי"ח נאה השעיר הוא 12.44 ליטר. והכתבו עוד מזה מבלי יסירה - קדושת הבית]. ומ"מ יראה שסופר סת"פ המדקדק לטבול לפני הכתיבה אם מלקי בימים אלו לשפוח ט' קבין יודע לקונה שלא טבל ממש. [כך הדבר תלוי במ"ח אם מהני ט' קבין בבחי"ג ויש בהו משום הונאה].

קריאת התורה
מלטול ס"ת ממקום למקום לצורך צבור
צבור שאין להם ס"ת או בידם להגיע למקום שיש ס"ת, מותר להביא להם ממקום אחר. אבל שומר הרוציאיים בימים אלו מניינים מצומצמים בבתיים רשאים להביא מהכני"ג ס"ת ע"מ לקרא בצבור. [שו"ע (סי' קלה סעי' יד), בבחי"ל (שם על סעי' יד ד"ה אין) ובית שערם (א"י סי' מה). ועיי' בשמעתא עמיקתא גליון ש"ח]. ואף אם חלק שמעו הקריאה אם יש לפחות ששה שלא שמעו קריאתי. [בבחי"ל (סי' קמג ד"ה בפחות)].

אין להביא ס"ת לצורך יחידים שאינם יכולים להגיע לשמוע הקריאה, פרט לצורך פרשת פרה וזכור. [שו"ע (שם), בבחי"ל (שם) ומ"ב (סי' מו)]. אמנם לצורך אדם חשוב בתורה מותר בשעת צורך להביא ס"ת לצורכו, וטוב לקבוע מקום לס"ת כמבורא בסמוך. [רמ"א (שם) ומ"ב (סי' ט)]. ועיי' בבחי"ל (ד"ה ואם הוא) שצ"ד קצת שמממת עושר חשיב חשוב].

מכין ארון קודש במקום
אם מכינים ארון ומכניסים שם הס"ת יום או יומיים, אין להביא להוציא הס"ת אף לצורך יחיד. [רמ"א (סי' קלה סעי' ד)]. ויש מקילים שאם הכינו מקום לס"ת ואילו לצורך אותו יום בלבד מותר להוציא משם. [מ"מ (סי' כב), א"ר (אות ח), פמ"ג (מ"ו סי' יב) ומהר"ש"ס (דעת תורה שם ד"ה אבל). ועיי' גרוה"ש (אות לב) שהמנהג לידקדק שיקראו בו ג"פ דלא מקרי בקבועות. אולם דעת הגר"ש"א זצ"ל (הליכ"ש תפלה פ"ב אות לח) שאין לנסרה זה יסוד. ודעת האג"מ (י"ד ח"י סי' א אות ג) שיש להשתדל לכתחלה לקרוא יום]. ויש מפורסקי בני סג"ד שאסורים אף כשמכניסים מקום לס"ת. [נכ"ה"ח (אות פ) כי לפי הזוהר יאסור אף להוציא מבחי"ג להכני"ג אף כשמוי"ד ח' מקום אסור].

לכרף על הקריאה מרחוק - מהמרפפות וכדו'
ניתן לסמוך במצב זה שהעולים לתורה ירכבו מריחוק מקום כגון מהמרפפת שם הם מתפללים ויוצאים ד"ח ע"י הבעל קורא מדין שומע בעונה אפילו אינם רואים את הכתב. [עיי' ברמ"א (סי' קלט סעי' ג) ומ"ב (סי' כ"ג)]. וכן פסק הגר"מ שטרנבוך שליט"א במכתב].

שמעית קריאת התורה דרך טלפון, שידור חי וכדו'
מי שאין בידו לשמוע קדושה שחמת שהוא בבידו רחוק, ובידו לשמוע דרך טלפון או שידור חי, טוב להדר לעשות כן. [דאע"פ שאם לא התפלל בצבור לא ח"ל חובה תפלה כמבורא בבחי"ל (סי' קלה ד"ה אין) ובבאי"ן, ועיי' עיי"ש שעכ"פ יש לו מצוה לשמוע, ועיי' ש' מקום להדר ב"ד לשמוע ע"י טלפון וכדו' כי לפי רוב הפוסקים יש לגדד שמועיל, וכן מבורא בשבחי"ל (ח"י סי' פד) ובאג"מ (ח"י סי' קח ח"י"ד קכח), דלא כהפמ"ג (ח"י סי' ט) דס"ל שלא מועיל. ועיי' בשמעתא עמיקתא גליון קמ"ח].

לקרא מתוך חומש (במקום שאין ס"ת)
מקום שאין להם ספר תורה נכון לקרא בחומש בלא ברכה שלא תשכח תורת קריאה. [מ"מ (סי' קמג סי' ט)]. ועיי' בבחי"ל (סי' רפד ד"ה אסור) שהביא מה' אם אחר קריאה כזו בצבור אם מפטירים אחרית.

השלמת פרשיות שלא שמע
אם בטלו שבת א' קריאת הפרשה בצבור, לשבת הבאה קורין אותה פרשה עם פרשה השנייה לאותה שבת והיינו שיקראו כסדר הכתובות בתורה מתחלה של שבת העבר ואח"כ של שבת זו. [רמ"א (סי' קלה סעי' ג) ומ"ב (סי' ח)]. ועיי' בבחי"ל (ד"ה אם) לענין הדין בהו כשטלו הקריאה במיד. ועיי"ש במ"ב (סי' קה) כי שטלו בשארית ובמחמת הסתלק האונס, אם יש פנאי לקרות כל הסדרה קראו במנחה אחר הדם התחלת התפלה ועלו ז' גברי, ואח"כ יקראו אשרי ובל לציון ויקראו קריאה של מנחה, אבל אם במנחה לא הסתלק האונס לא יקראו בב' או בח' אלא יקראו הפר' של שבת הבא].

בטלו כמה שבתות

אם בטלו כמה שבתות י"א שאין לקרות בשבת הבאה כי אם הסדרה האחרונה הסמוכה לזו. (ה"ר"מ מ"ק – טע"ו). וי"א שצריך להשלים בצבור כל הסדרות שביטלו. (א"ר (שם) מדמה לה להשלמת התפלה, ושם הלא קיימת לו בסימן ק"ח דאין משלימין אלא תפלה הסמוכה לה). ומאגר"א משמע כהדעה הראשונה. (מ"ב (ס"ק ו). ועיי"ש (ס"ק ז) לענין אם היו שתי פרשיות מחוברין ולענין פ"ר וי"ח).

רוח הצביר שמע

אם בטלו הקריאה בביהכ"נ אחת ורוב הצבור מביהכ"נ זה שמעו קר"ת בביהכ"נ אחרת אי"צ להשלים אבל אם רוב הצבור לא שמעו כלל אף על פי שיש שם בני כנסיות אחרות שקראו שמה כדון מ"מ אותן שלא שמעו הקריאה והם רוב הצבור של ביהכ"נ זה צריכין להשלים הקריאה. (מ"ב (ס"ק ז) בשם שערי אפרים). ועכ"פ אם הצבור מוחל מחמת שאין טרחה דצבורא ראוי להשלים. (מ"ב דיני"ם והנהגות לחזו"א י"א, ז) ומעשה איש (ח"ג ע"מ קכא-קכב. ח"ה ע"מ י"ד).

לא התחייבו בקריאה בצבור

החיוב להשלים הוא דווקא באופן שהתחייבו הצבור בקריאה בעת התפילה אלא שמחמת סיבה ואונס לא קראו את קריאת התורה, כי אז חלה עליהם חובת קריאת התורה, אבל במצב שבינת הכנסת היה סגור, לא חלה החובה על הציבור, לכן אין חיוב להשלים את הפרשיות החסרות. (שערי אפרים (שער ז אות לט), וכן מסתבר כי לא חלה חובת קריה אלא על עשרה כמבואר בב"ל (סי קלה). ועי' בבבל החכמה (ח"א סי ז אות י) הביא שיש חולקים אולם ראיתו ניתן לדחות שקראו לא במחל חיוב אלא משום שראוי להשלים, פרט לראיתו משבות יעקב (ח"ב סי י) שמשמע שחייבים). ואם הצבור מוחל שאין משום טרחה דצבורא ראוי להשלים. (עי' דיני"ם והנהגות למרן החזו"א י"א, ז) ומעשה איש (ח"ג ע"מ קכא-קכב וי"ח ע"מ י"ד).

קריאת שני והמישי

דוקא קריאה של שבת יש לה תשלומים אבל אם בטלו הקריאה בשני וחמישי אין לו תשלומין ליום שאחריו. (בה"ל (שם ד"ה שבת אחת) בשם האחרונים דלא כעטר זקנים).

פ פ ח

להשתתף דרך הטלפון

הבכורות מתעניין בערב פסח. (ש"ש (סי תע סע' א)). ונוהגים כיום להקל ולאכול בסעודת סיום מסכת, והמנהג שמתקבצים להמסיים קודם שסיים ומסיים לפנייהם המסכת ושומעים ומצטרפים עמו בסיומו ואחר כך עושין סעודה. (מ"ב (שם ס"ק ט). ואם אין בידו לבוא להשתתף בסיום, בשעת הוחר, כמו במצבנו עתה, יכול לסמוך על שמירת הסיום דרך הטלפון וכדו'. (הגרשו"א זצ"ל (מעדני שלמה ח"א ע"מ ב). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קנ"ח).

מכירת ושריפת חמץ

מכירה על ידי שליח או דרך הטלפון

ישראל רשאי למכור או לתת במתנה גמרה חמצו לאינו יהודי, אפילו שידוע שלא יגע בו כלל אלא ששמרנו לו עד לאחר הפסח ויחזור ויתנו לו. (ש"ש (סי תמח סע' א). ובזמננו נהגו למכור החמץ על ידי שליח, והיינו שהקהל נותן לרב שטר הרשאה לבית הדין למכור החמץ עבורו. ומי שאין בידו למסור השטר הרשאה בעצמו, יכול למנות שליח במקומו, ויכול לעבור על אף ע"י הטלפון. (הגרשו"א זצ"ל (סדר פסח כהלכתו פ"יא אות ד)).

חובת בדיקה במקומות שלא יכול לבדוק מהמת סגר על העיר

תקנו חז"ל שבתלחת ליל י"ד בניסן בודקים החמץ לאור הנר, בחורין ובעדקין, בכל המקומות שדרך שוכניו עם חמץ. (ש"ש (סי תלא)). ואם לא בדק בלילה בודק ביום י"ד בברכה. ואם לא בדק בודק בפסח בברכה. (ש"ש (סי תלה סע' א) ומ"ב (ס"ק ה)). ואם לא בדק אף תוך הפסח בודק לאחר הפסח ללא ברכה. (ש"ש (סי ת"ב)). ואם אין לו צורך להשתמש במקומות אלו יכול להשכיר אותם לעכו"ם במכירת חמץ ע"מ להפטר מהעדקה.

ביעור חמץ

זכויותיו בתורה לבער או לאבד החמץ משרתנו. (ש"ש (סי תמג) ומ"ב (ס"ק א)). ועל כן נכון שלא למכור לעכו"ם כל החמץ הנשאר ברושות, על מנת לקיים מצות השבתה בשעה ששית בחמץ שלו. ולכל הפחות ישאיר כזית חמץ. (מ"ב (סי תמה ס"ק י וס"ה תלה). [ובתי הדינים מההכשרים המהודרים מתנים עם עכו"ם במכירת החמץ, שיקנה החמץ רק בסוף השעה השנייה, על מנת שיוכנסו בעליהם לקיים מצות שריפה בחמץ שלהם].

אין בידו לשרפו

אם אין בידו לשרפו, ניתן לאבדו על ידי שמפורר החמץ לפירורים דקים וזורה אותם לרוח, או וזרקו לים. וכמו כן ניתן לזרוק בים, באסלה וכדו'. (ש"ש (סי תמה סע' א) ומ"ב (ס"ק ז)).

שימוש באבלוהול ג"ל

מותר להשתמש באבלוהול ג"ל בפיסח ללא אישור מיוחד, ומ"מ להתחלה יזהר שלא יגע למענע באוכל. (ע"פ ממוח"ס שורות. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קע"ט). ומותר להשתמש בג"ל זה בשבת ויו"ט אם הוא עשוי כנוזל הנספג בגוף ללא צורך במים. (ש"ש (פ"מ אות יד). והארכנו בה בס"ד בגליון תל"ז).

טבילת כלים

השתמשות בכלי שאינו טבול

כלי משתכת או זכוכית שנקנה מעכו"ם חייב טבילה. ומלבד חובת הטבילתו יש איסור להשתמש בכלי כל זמן שאינו טבול. ואיסור זה הינו מדרבנן. (בה"ל (סי שכב סע' ז), ואכמ"ל).

אין בידו להטבילו

אף אם אין בידו להטביל הכלי, וכגון שאין בור הטבילה פתוח וכדו', אסור להשתמש בו ללא טבילה (אפילו לדעת הפוסקים כלי מלון וכדו' מחמת שאין בידו להטבילם). (הגרשו"א זצ"ל (ספר טבילת כלים פ"ד הגה ד). ועי' עוד בה בשמעתא עמיקתא גליונת ק"ג וקפ"ו).

כלים שאולים שאין בידו להטבילם

יש מי שאומר שאם שואל כלי החיוב טבילה אם אין בידו להטבילו מחמת אונס כגון במקומות שהמקווה כלים סגור רשאי להשתמש בו ללא טבילה. (עי' בספר טבילת כלים (פ"ד הגה ד) בשם הגרשו"א זצ"ל שכת' דאע"פ שידעו כלי שהוא אנוס על הטבילתו רשאי להשתמש בו ללא טבילה מ"מ עד כאן לא היקל אלא בכלים שאולים שיעקר חובת הטבילה מוטלת על הבעלים (עי' במנח"י (ח"א סי מד) דחייב השואל הוא רק מדרבנן), משא"כ כשהבעלים עצמם לא יכולים להטבילם. ולפי דבריו במקום אונס רשאי לתת הכלים לחברו במתנה ולחזור לקחת אותם בהשאלה. אולם המהר"ל דיסקין (קו"א סי' ה אות קלה) כתי' דאין זה מנהי' ועי' עוד בצ"ח (ח"ה סי' ב) אות ד"ה (למדת) ובוטחו שני (ט"ב ע"מ נ"ח).

לתת אותם לעכו"ם כמתנה או להפקירם

במקומות שהמקווה כלים סגור, יתן הכלי לעכו"ם כמתנה ולאחר מכן שפיתחו אותם יחזרו ויקנה אותו ממנו ויטבילו בתר ברכה. (עי' לדברי"ט (סי ק"ב ס"ק ק) בשם שלחן גבוה, בא"ח (אות) שנה ב' אותיות ח ויא) ומנח"י (ח"ה סי' כז) אות ב). ואף מ"ב (סי שכב ס"ק לה) אפשר דידה ב"ד. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון ק). ואם אין בידו להשיג עכו"ם יפקיר הכלי לפניו שלשה וישתמש בו ולאחר מכן כשיהיה אפשרי להטבילו יחזור ויזכה בו יחזור ויטבילו. (מנח"י (ח"ה סי' ס אות טו). ועי' במהר"ל דיסקין (שם). ובאופן שהעכו"ם עצמו מפקיר הכלי שחזרו וזוכה בו יטבילם בלא ברכה. דיעו' בהר צבי (ו"יד סי' קט) ובמשנה הלכות (ח"ה סי' קה) שנת' האם גוי שהפקיר כלי שחובה לטבול וע"כ יטבילם בלא ברכה).

ליל פסח

הלל ביהירות בליל פסח

המטלל ביהירות בליל יו"ט של שפסח אומר הלל בברכה (לנוהגים כן חב"ד עליו בצבור). (ברכ"י (סי תפא אות ח) בשם הרמ"ע מפאנו והובא בכה"ח (שם אות מג). וכן מבואר בתשובה מאהבה (ח"א סי' ז) בשם הנוב"י). ויש מי שאומר שיש לאמרו בלי ברכה. (הגרשו"א זצ"ל (הגדה של פסח ע"מ 21).

אמירת ההגדה

מצות עשה מהי"ת לספר בנסים ואפילו שלא שאלו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן, ומצוה להודיע לבנים ואפילו זה שאלו שאלו נאמר והגדת לבנך, אין לו בן אשתו שואלתו, אין לו אשה שואלתו זה את זה מה שנתנה הלילה הזה, ואפילו היו כולן חכמים, היה לבדו שואל לעצמו מה שנתנה הלילה הזה. (רמב"ם (ח"מ פ"ז ה"א-ה)).

הלל שבהגדה

אומרים הלל בהגדה, ולכתחלה יש לגמרו (עם הברכה) קודם חצות. (רמ"א (סי תעו סע' א) ומ"ב (שם ס"ק א)). מצוה לחזר אחר זימון באמירת הלל כדי שאי יאמר ויענו אחריו "הודו לה"י". ומצוה מן המובחר שיהיו שלשה (כדי ששנים יענו אחריו). (ש"ש (סי תעט סע' א) ומ"ב (ס"ק ט).) ויכול לצרף לזימון כדי שיענה אחריו, אף את מי שלא אכל עמהם. (רמ"א (שם)). ואם אין בביתו ג' אנשים יכול לצרף את אשתו ובניו ושאלו לחינך. (מ"ב (שם)). ובאופן שאין ג' אלא רק שנים שניהם אומרים "הודו". (מ"ב (ס"ק א)). ואם הוא לבד יאמר הודו פעם אחת בלבד. **שימוש באמצעים אלקטרוניים לשיחות ועידה**

אין להשתמש באמצעים אלקטרוניים לשיחות ועידה בליל הסדר אף אם המכשיר דלוק מערב יו"ט. ובמקום חשש פקו"ני ישאל שאלת חכם.

תספורת בחול המועד וספירת העומר

תספורת במועד

אין מתגלחים ומספרים במועד (ש"ש (סי תקלא סע' ב) ומ"ב (ס"ק א)), בין ע"י ישראל ובין ע"י עכו"ם. (בה"ל (שם ד"ה א"ן)). ומ"מ השנה מחמת שהמספרות היו סגורות לפני החג או מחמת חשש הדבקות לא היה אפשרות לאנשים רבים להסתפר, כיון שהוא אונס מפורסם וגלוי לכל מי שמתאפשר לו להתגלח במועד רשאי להתגלח אם יש צורך בכך. (עי' מ"ב (שם ס"ק ה).) ובע"ה צ"ע (סי תקלא אות ב) שמוכח שבמקום שהוא אונס מחמת אונס מפורסם אף אם היה בידו להתגלח אלא שמחמת טרדה לא עשה כן רשאי להתגלח במועד. (וכן הדין למי שהיה מבודד במקומו לפני החג וכדו' ולא היה לו פנאי לגלח קודם המועד כגון שיצא במועד או בעיו"ט סמוך לחשיכה רשאי לגלח במועד. (עי' בש"ש (סי תקלא סע' ד) ובמ"ב (ה"ל).

בספירת העומר צער

יש אומרים שמי שרגיל להסתפר ויש לו צער בגידול השער יכול לגלחו בספירת העומר כי אין זה אלא מנהג. (רדב"י (סי תרפו) והגר"ח פלאגי (הגהות על הרשב"א ח"ה סי רע"א)). אבל הלהכה הדבר אסור אף בצעטער מריבו השער. (כן משמע מהבה"ל (סי תגט) שפסק שהמותר להסתפר בחוה"מ מותרים להסתפר בעומר, ובחוק"מ אסור להסתפר אף שיש לו צער מחמת שרגיל להסתפר. כמבואר בשו"ע (סי תקלא), מ"ב (ובבה"ל (שם)). ויש לדחות דש"מ הבה"ל למד מחוק"מ מלוקא בלבד כי אין זה אלא מנהג, וצ"ע. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון צ"ז). ומ"מ מותר להסתפר אם צריך לעשות כן לצורך בריאות. (ערוה"ש (אות א)), וכן מותר אם ריבוי השער גורם לו מיוחש הראש. (כה"ח (אות יז) ואת טו).

לא הסתפר במועד או אם

המותרים להסתפר בחול המועד מותרים להסתפר אף בספה"ע, ואם כן בשנה זו שרבים לא היה להם אפשרות להסתפר מחמת שהמספרות היו סגורות לפני החג (או מחמת חשש הדבקות) המקל להסתפר בימים אלו במקום צורך יש לו לסמוך. (עי' בה"ל (סי תגט) סע' ב ד"ה נוהגים) שדין ספה"מ כדון חוק"מ. ועי' באג"מ (א"ח ח"ב סי' צו) שתמה על הביאור הלכה והיתר בכה"ע דוקא כשיש משום ניוול. ובמקום צורך יש למקל על מי לסמוך.

ענייני חושן משפט

תשלומים לעובדים המובטלים (גנים, הידרים וכדו')

עובדים מלמדים וכדו', שאין בידם למלואת תפקידם מחמת מדינה כגון התפשטות מגיפה (עי' ברמ"א (סי שכב סע' א) ובש"י (סי של ס"ק א)), י"א שהפסד הנגרם מחמת זה הוא על בעל הבית (המעסיק והורי התלמידים) ועליו לשלם משכורתם אע"פ שלא עבדו. (עי' רמ"א (סי של ושבא)). וי"א שעליהם להתחלק בהפסד בשווה. (סמ"ע (סי שכב ס"ק ו)). וי"א שדוקא אם הממשל לא נתן ללמדו וכדו' והמלמד מוכן לקיים תנאו, וההפסד על בעה"ב, אבל במגיפה או שאר מכת מדינה שגם המלמד נאלץ לברוח וכדו' ההפסד על המלמד. (ערוה"ש (שם)). ודעת התיב"ט (ר"ס) שבאם חלה הנער או שברח מחמת דבר, שבאנס חמת גוף הדבר שכרו שאין לו לשמור פטור הבעה"ב מלשלם. ועי' למעשה כיון שיש מ"ח שיש מ"ח דבר אם הבעל הבית מוחזק בממון מעיקר הדין אינו חייב לשלם. (עי' במהר"מ פאדואה (סי לט) שכת' שבמקום ספק אזלינן אחר המוחזק. ומ"מ ראוי להתפטר לשלם חצי (והכל לפי הענין שאם המלמד עדיין מלמדו דרך טלפון וכדו' יש לשלם על כך. מאידך יש לנכוח על החוצאות השוטפות שאין צורך להציגם כעת כגון הוצאות נקיון, מזון וכדו'). (החת"ס (א"ח ח"ב כ"ל ז סי' ז) ומעשה שהיה הורה להתפטר והוא עצמו שלם הכל. ועי' עוד בה בשמעתא עמיקתא גליון תכ"ח). ונראה שבאופנים שפטור מלשלם אלא שהופעל וכדו' נזקק, רשאי לשלם שכרו ממעשר כספים. (ועי' בשמעתא עמיקתא גליון שצ"ג בענין לשלם שכר למימד ממעט מעשר).

הבעל הבית מוחזק בממון

אם העובד או המלמד כבר קיבלו הכסף אינם חייבים להחזיר כי הם מוחזקים בממון. (עי' בקצות (סי שכב ס"ק א)). ואם מוחזקים בצ'קים, ע"י בעה"רה. [נהמחוק בצ"ק אם חשיב מוחזק לכאורה תלוי במ"ח הפרסיקה הגדרת צ"ק י"א דחשיב כשטר והנותנו מתחייב לשלם. ודעת האג"מ (ח"מ ח"ב סי' טו) הדיו כתולס ממש כי אסור לבטלו ע"פ דינא דמלכותא. ודעת הגרשו"א והגר"י צ"ע (הצ"ק) בהלכה פ"א ע"ב ב (הגה ד' אות דבר שיש בו ערך עצמי בגין סחירותו. ודעת הרמ"ק זצ"ל (פור שני שבת ח"ב ע"מ שלב) דאין לו נחשב מוחזק בעבותת כי צ"ק היו הוראת פרעון בלבד. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון שני'. ואם נומא שדינו כתולס ממש י"ל דחשיב מוחזק אבל לדעת החולקים י"ל דלא חשיב מוחזק. ועי' בבתח"ש (ח"ה פ"ג הכה ב)].

מנחה ליהודים – הסכם על דעת החוק

במקום שיש מנהג במדינה דבברים אלו הולכים לפי המנהג. (ש"ש (סי רלב סע' ו) וסעי' יט). וכן במקומות שיש חוק שהיה קיים לפני העסקה וע"כ הדבר פשט כמנהג ברור הולכים לפי המנהג. (אג"מ (ח"מ סי' עב) והגרשו"א זצ"ל (משפט שלמה ח"ב סי' ג ושמור משפט ח"ד סי' פה אות ב)).

התמו הוזה או יש תקנון במקום

כל הדינים הנ"ל נאמרו כשלא התנו אחרת במפורש, אבל אם התנאו הכל הולך לפי התנאי. וכן במקומות שיש תקנון מקובל וע"כ כל השתתפים הכל הולך אחר התקנון. (כי כל תנאי שבממון קיים כמבואר בש"ש (ח"מ סי' טו סע' ב, סי ע"א סע' ג וסי רכה סע' ה)).

תשלום שכר דירה

שוכר שמתחיל מכת מדינה לא יכל לדור בדירה וכדו' פטור מתשלומים. שוכרים שטסו למדינות אחרות ועתה אין בידם לחזור עקב ביטול טיסות של חברות או סגירת שדי התעופה והפינה לשלם עבור השירות כי אין זה בכלל מכת מדינה, אא"כ מבטלים השירות ומבינים שצליהם שבאופן זה פטורים מכאן ולהבא. (מקרה הראשון דומה להא שהביא הקצות (סי שכב ס"ק א) שבמקום שהמכה היא על אנשים אם מיעוט אנשים שאורו בעיר לא הולכים אחר הרוב ואמרין שהיה שוכר לה שלא ברח. וקו"י ב"ד שלא היו צריכים לברוח מתערי. ועוד י"ל דאין מכה זו ברוב השוכרים כי שאר הדינים באר"י ממשכים לשכור ולדור בדירות, וע"כ חשיב מכה פרטית. ועי' ברמ"א ר"ס ש"ל"ט סי' א שבמה פרטית הוא ספק דדינא אזולין בתר המוחזק. אולם באופן ששוכר דירה לפני התפרצות המגיפה ונתנו מקדמה ומחמת התפרצותה נאלצו להמנע מלבוא דין החזרת המקדמה. שוב שמענו בשם הגר"מ שפרן ש"לטי"א ששכר ח"ל"ש אין בידם לחזור אין הדבר בכלל מכת מדינה אבל כולל אונס. והוספיק שום מדין אונס לא יכול להפטר אלא לאחר פניו הדירה, אבל כל שעדיין לא פשתה הדירה, חייב לשלם מלוא השירות, וגם אם לא פינה באונס, מ"מ זהו חלק מתנאי ההסכם שכל שלא פינה חייב לשלם, ע"כ. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון תכ"ח).

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבעמח"ס שמעתא עמיקתא שליט"א בקול הלשון – טל': 6761 *יש להקיש 3–1 שלווחה 85

ניתן לתרום דרך "נדרים פלוס" – יש להקיש: 1. קופות נוספות 2. הניכי ישיבות רמות ב' 3. גליון שמעתא עמיקתא

הגליון נתרם בעילום שם לע"נ מיננה בת מרדכי ע"ה – לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

© שמעתא עמיקתא – להפצת הגליון במקום מגוריהם או לימודם נא לשלוח בקשה לדוא"ל: Amikta571@gmail.com

נדרים

פלוס

